

INTEGRATIE STATUSHOUDERS

“Statushouders doen in een vroeg stadium mee in de samenleving en komen zo snel mogelijk tot een maximale zelfredzaamheid”

Beleidsvisie en doelstellingen 2019 - 2020

Inhoudsopgave

Aanleiding: veranderopgave inburgering	2
Kernpunten van de veranderopgave inburgering (VOI), ingegeven door het Rijk	2
Overbruggingsperiode 2019-2020	2
De huidige situatie rondom de integratie van statushouders	4
<i>Signalen uit de Nijkerkse praktijk</i>	4
<i>Zelfredzaamheid</i>	4
<i>Het netwerk</i>	4
Visie en doelstellingen	5
Definities	5
Waarom een visie op statushouders?	5
1. Wonen	6
2. Taal- en leerroutes inburgering	6
3. Zelfredzaamheid	7
4. Werk en maatschappelijke participatie	8
Doorontwikkeling visie onderweg naar 2021	10
1. <i>Uitvoeren wettelijke taak regierol gemeente</i>	10
2. <i>Samenwerken</i>	10
Bronnen	11
1. Kamerbrief hoofdlijnen veranderopgave inburgering – 2 juli 2018	11
2. Kamerbrief Veranderopgave Inburgering – 23 oktober 2018.....	11
3. Kamerbrief Tussenstand veranderopgave inburgering - 15 februari 2019.....	11
4. Visie op de vernieuwing van het sociaal domein Gemeente Nijkerk (2014).....	11
5. Beleidsvisie op werk: op weg naar een duurzaam perspectief (2018)	11
Bijlagen	12
Bijlage 1: Opbouw van het bestand	13
Bijlage 2: Activiteitenplan overbruggingsperiode 2019-2020 <i>activiteiten zijn een aanvulling op de huidige begeleiding</i>	14

Aanleiding: veranderopgave inburgering

Het huidige inburgeringsstelsel functioneert niet optimaal. Dit is de conclusie die het Rijk in haar kamerbrieven van 2018 en 2019 trekt. De volgende oorzaken benoemt het Rijk:

- inburgeraars doen te lang over hun inburgering en het stelsel prikkelt niet om op het hoogst mogelijke niveau de Nederlandse taal te leren;
- de verbinding met participatie wordt onvoldoende gemaakt, onder andere omdat nieuwkomers zich allereerst richten op hun inburgeringsplicht;
- de doorgaande lijn tussen de asielopvang en verdere inburgering bij gemeenten verloopt onvoldoende soepel.
- inburgeraars zijn kwetsbaar op een vrije markt waar fraude voorkomt door instellingen die misbruik maken van de mogelijkheden die het leenstelsel¹ ze biedt.

Hervorming is dus broodnodig. Aanleiding om vanuit het Rijk een nieuwe inburgeringswet in te voeren en gemeenten opdracht te geven voor uitvoering van de veranderopgave inburgering (VOI).

Noodzakelijke wetgeving wordt per 1 januari 2021 verwacht.

Vanuit het Rijk krijgt de veranderingopgave het volgende kader mee. Het leidende principe is dat iedereen meedoet, het liefst via betaald werk. De inzet van de inburgeraar, overheid en maatschappelijke instellingen moet daarop gericht zijn. Leren en participeren gaan hand in hand en worden in een persoonlijk plan opgenomen. Een verplichte ontzorgperiode van zes maanden moet de inburgeraar helpen om de focus bij inburgering en participatie te kunnen leggen. Drie leerroutes zorgen ervoor dat onderwijs aansluit bij de unieke situatie van de inburgeraar.

Kernpunten van de veranderopgave inburgering (VOI), ingegeven door het Rijk

1. Gemeenten voeren regie over de inburgering door integraal en op maat te werken.
2. Gemeenten nemen een brede intake af (bij voorkeur in het AZC) op basis waarvan een persoonlijk Plan Inburgering en Participatie (PIP) wordt opgesteld. PIP is een dynamisch document en dient als leidraad tijdens de begeleiding. Afspraken over inburgering, leerroute, participatie in de samenleving en financieel ontzorgen worden vastgelegd.
3. Gemeenten worden verplicht (bijstandsgerechtigde) statushouders te ontzorgen voor een periode van zes maanden door in deze periode de vaste lasten en de verplichte verzekeringen te betalen.
4. Er zijn verschillende leerroutes zodat er maatwerk mogelijk is. De taaleis wordt verhoogd van A2² naar B1. Het uitgangspunt is B1 (reguliere route) tenzij. De leerroutes zijn:
  - onderwijsroute (gericht op vervolgonderwijs, met name voor jongeren);
  - reguliere route (taal B1 en kennis Nederlandse maatschappij);
  - Z-route (zelfstandig met taal bij beperkt leervermogen).
5. Gemeenten kopen het inburgeringsaanbod in. Het leenstelsel DUO wordt afgeschaft.

Overbruggingsperiode 2019-2020

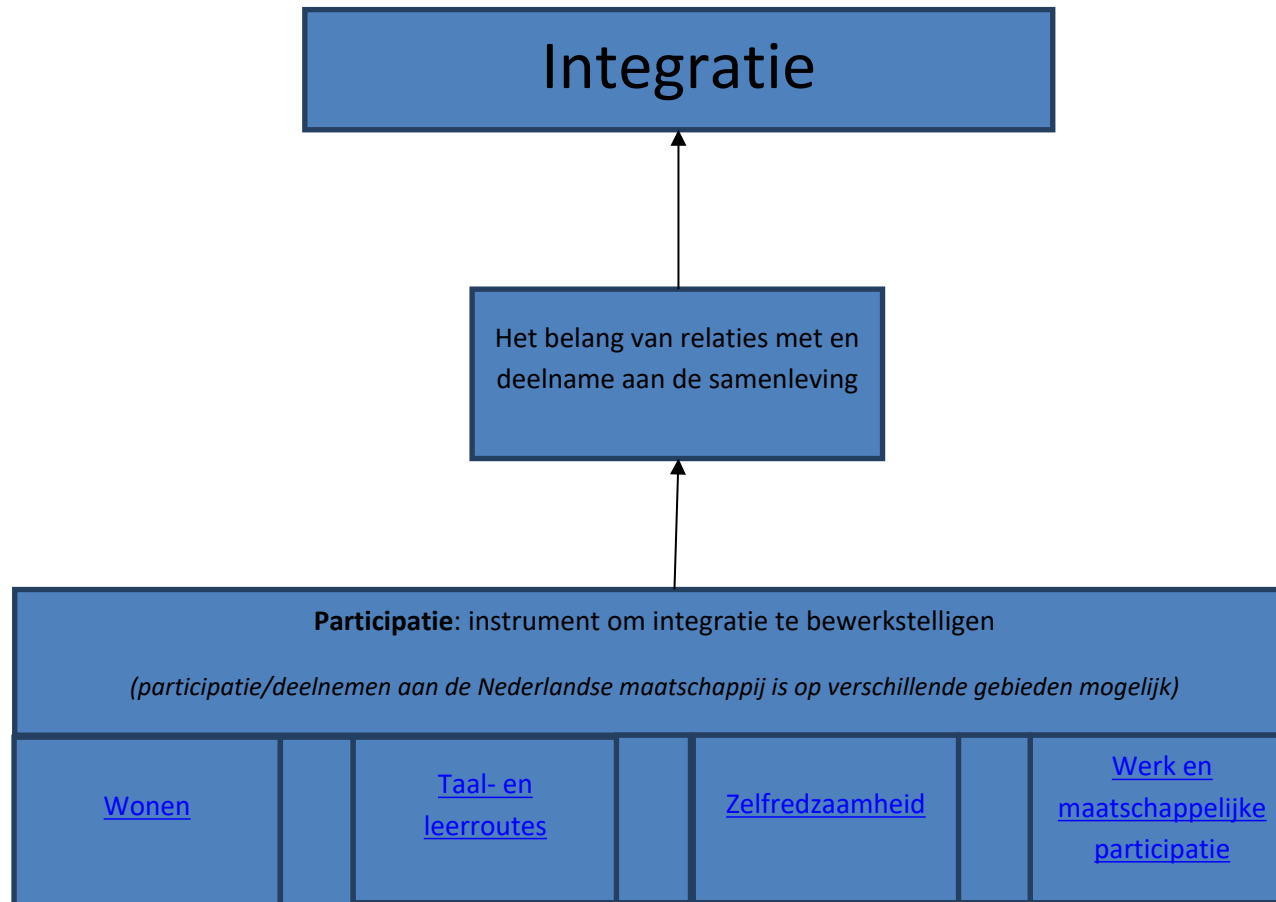
Inburgeringsplichtigen die onder de huidige Wet inburgering vallen, profiteren niet van de nieuwe regelgeving. Om ook hen meer in de geest van de nieuwe wet te ondersteunen, krijgen gemeenten (beperkte) extra financiële middelen te besteden in de overbruggingsperiode 2019-2020. Voorliggend beleidsvoorstel, doelstellingen en activiteitenplan richten zich op deze periode. De ervaringen van deze periode kunnen hiermee verwerkt worden in de meerjarige beleidsvisie vanaf 2021: hebben de activiteiten daadwerkelijk bijgedragen aan een meer succesvolle integratie van statushouders in de gemeente Nijkerk?

Overbruggingsperiode 2019-2020

Hoe kan de gemeente Nijkerk vooruitlopend op en in geest van de nieuwe Wet Inburgering de integratie van statushouders verbeteren?

¹ Statushouders bepalen zelf waar zij cursussen volgen. Ze kunnen voor de verplichte inburgering een lening aanvragen bij DUO. Na het behalen van het inburgeringsexamen wordt de lening kwijtgescholden.

² Taalniveau A2 is nodig om goed te kunnen functioneren in het dagelijks leven. Taalniveau B1 maakt dat je je ook in meer bijzondere situaties kunt redden. Met B1 niveau kun je instromen in een mbo-opleiding of in een baan op Mbo-niveau.

Integratie betekent dat leden van een niet-dominante groep zich mengen met de dominante groep, maar daarnaast contact onderhouden met de andere leden van de eigen groep. Er is dus een hoge graad van zowel cultuurbehoud en participatie met de eigen groep, als van participatie met en aanpassing aan de andere groep.

Participatie betekent actieve deelname. Participatie wordt vaak onderverdeeld in maatschappelijke participatie, economische participatie, politieke participatie, sociaal-culturele participatie etc. Waar over participatie wordt gesproken is bijna altijd sprake (geweest) van uitsluiting. Vandaar dat participatie vaak betrekking heeft op groepen die in één of andere zin een achterstandspositie innemen, zoals verschillende minderheden.

De huidige situatie rondom de integratie van statushouders

Het Kennisplatform Integratie en Samenleving (2018) stelt vast dat de arbeidsparticipatie van statushouders sterk achterblijft bij die van de Nederlandse beroepsbevolking en andere migranten. Ook de Nationale ombudsman geeft een signaal af richting de gemeenteraad. Bij brief (2018) geeft zij aan regelmatig klachten en signalen te ontvangen van inburgeraars die problemen ervaren met hun inburgering. Haar conclusie is dat het huidige inburgeringsstelsel onvoldoende functioneert. De ombudsman vraagt gemeenten om kennis te nemen van de VOI.

Signalen uit de Nijkerkse praktijk

Er zijn ca. 160 statushouders³ die op grond van de Participatiewet een beroep op de gemeente Nijkerk doen voor een bijstandsuitkering en begeleiding naar participatie en werk. De gemeente Nijkerk herkent bovengenoemde signalen. Er is onvoldoende taal- en onderwijsaanbod dat aansluit bij de behoefte van de statushouder. Van de statushouder wordt verwacht dat hij/zij zelfstandig invulling geeft aan het inburgeringstraject. Dit zorgt voor problemen. De 18 maanden durende maatschappelijke begeleiding blijkt te kort om complexe problemen op te lossen. Naast deze signalen zijn er ook (vaak jonge) statushouders die aangeven zich te vervelen of statushouders die aangeven dat zij zich onvoldoende onderdeel voelen van de Nederlandse samenleving. Dit is een gevolg van het huidige inburgeringstraject dat voornamelijk uitgaat van volgordelijke stappen: eerst taal en inburgering, daarna participatie en werk. De activiteiten geven vaak geen voltijdse dagbesteding waardoor de statushouder in een patroon komt dat later weer lastig om te buigen is naar bijvoorbeeld een werkpatroon van hele dagen. Het aanleren van werknemersvaardigheden gericht op de Nederlandse maatschappij is noodzakelijk. Ook is er sprake van ontwijkgedrag bijvoorbeeld op het gebied van psychische gezondheid. Het is niet in elke cultuur vanzelfsprekend om hierover het gesprek met anderen te hebben. Terwijl nogal wat statushouders kampen met traumatische ervaringen. Praktische belemmeringen zijn er ook. Bijvoorbeeld het ontbreken van beschikbare kinderopvang of het ontbreken van goed financieel beheer.

Zelfredzaamheid

De wettelijk bepaalde begeleidingsduur van 18 maanden voor statushouders is onvoldoende. Na deze periode zijn statushouders nog niet zelfredzaam en wenden zij zich met ondersteuningsvragen tot Vluchtelingenwerk of de gemeente. Een sociaal netwerk in Nederland ontbreekt of is er niet voldoende. Er wordt onvoldoende gestuurd op het vormen van een sociaal netwerk. Het maatschappelijk begeleiden van statushouders richt zich dikwijls op het overnemen van problemen in plaats van te leren hoe problemen op te lossen. Dit bevordert de zelfredzaamheid niet. Elke inwoner die een beroep doet op de Participatiewet mag worden aangesproken wanneer hij/zij onvoldoende eigenaarschap of verantwoordelijkheid toont. Zogenaamde (vaak financiële) maatregelen kunnen bijvoorbeeld een prikkel zijn om duidelijk te maken dat er naast rechten ook plichten zijn bij het ontvangen van een bijstandsuitkering. Het ontvangen van begeleiding is niet vrijblijvend.

Het netwerk

Binnen Nijkerk heeft zich een breed netwerk rondom statushouders ontwikkeld. Gemeente, maatschappelijke organisaties en vrijwilligers ervaren een grote verantwoordelijkheid voor deze groep inwoners. Allemaal herkennen zij dat de huidige aanpak onvoldoende bijdraagt aan een verhoging van (arbeids-)participatie. De bereidheid om dit anders te doen is dan ook groot. Het verbinden van deze partijen en het nastreven van een gemeenschappelijk doel en gewenste impact leidt tot meer creativiteit, productiviteit en effectiviteit.

Conclusie:

de huidige begeleiding van statushouders op grond van de Participatiewet leidt onvoldoende tot een verhoging van (arbeids-)participatie. Dit kan gevolgen hebben voor de mate van integratie in de samenleving.

³ Opbouw van het bestand (bijlage 1)

Visie en doelstellingen

Definities

Een asielzoeker is een vreemdeling die zijn land heeft verlaten en bij de Nederlandse overheid een asielaanvraag heeft gedaan. Wanneer de asielzoeker recht heeft op bescherming, dan krijgt hij/zij de status van vluchteling met een tijdelijke verblijfsvergunning. Het Centraal Orgaan opvang Asielzoekers (COA) wijst vervolgens een gemeente aan die voor huisvesting moet zorgen.

➤ In deze visie betekent het begrip “statushouder” een inwoner met een tijdelijke verblijfsvergunning. Een statushouder (van buiten de EU) die langdurig in Nederland komt wonen, moet inburgeren en het inburgeringsexamen halen (inburgeringsplicht). Dit betekent de taal leren spreken en de Nederlandse samenleving leren kennen. De statushouder is hiervoor zelf verantwoordelijk (huidige wetgeving).

De gemeente is wettelijk verplicht een statushouder maatschappelijke begeleiding te bieden. De maatschappelijke begeleiding bestaat uit praktische hulp, opstarten van inburgeren en stimuleren van participatie en integratie. De gemeente Nijkerk heeft Vluchtelingenwerk gecontracteerd om deze maatschappelijke begeleiding voor de duur van 18 maanden uit te voeren. Ontvangt een statushouder een bijstandsuitkering dan is er ook recht op begeleiding richting participatie en/of werk (PW).

Waarom een visie op statushouders?

Statushouders komen vaak uit moeilijke situaties, bijvoorbeeld oorlogsituaties. Dikwijls hebben zij een vlucht met ontberingen achter de rug en hebben zij te maken gehad met bijvoorbeeld mishandeling, afpersing, honger en dorst. Verder zijn zij onbekend met de Nederlandse cultuur en spreken zij de Nederlandse taal niet. Dit maakt dat specifiek beleid voor deze groep nodig is. Het huidige inburgeringstraject biedt hiertoe onvoldoende aanknopingspunten. Daarom is het zinvol vooruitlopend op en in de geest van de veranderopgave inburgering, specifiek beleid te ontwikkelen.

Er is ook een financieel belang. Bijna alle statushouders zijn genoodzaakt een beroep te doen op de Participatiewet en ontvangen een bijstandsuitkering. Bijna een derde van het uitkeringsbestand is statushouder. De huidige begeleiding leidt statushouders mondjesmaat naar betaald werk. Extra inzet (op grond van de beleidsvisie op Werk) lijkt voorzichtig vruchten af te werpen omdat meer plaatsingen van statushouders bij werkgevers worden gerealiseerd. De aanvullende activiteiten voor 2019 en 2020 kunnen dit effect vergroten. Hierbij is de aanname dat een besparing op de bijstandsuitkeringen kan optreden door statushouders op de juiste manier naar werk toe te leiden.

In het coalitieakkoord (2018) heeft de gemeente Nijkerk zich, binnen het thema Inclusief, uitgesproken voor het belang dat nieuwkomers zo snel mogelijk volwaardig en zelfstandig deelnemen aan onze samenleving.

Dit document omvat de beleidsvisie en doelstellingen voor de integratie van statushouders, vooruitlopend op de VOI. Deze visie sluit aan bij de Visie op de vernieuwing van het sociaal domein van de gemeente Nijkerk “iedereen telt en doet mee” (2014) en de strategische beleidsvisie op Werk (2018).

Kern Visie vernieuwing van het sociaal domein Gemeente Nijkerk: meer rekening houden met wat mensen (nog wel) zelf kunnen, eventueel met behulp van de omgeving (netwerk), en een integrale benadering: een domein- en organisatie-overstijgende aanpak.

Kern Visie op werk: het streven dat alle inwoners die een beroep doen op de Participatiewet in beeld zijn bij de gemeente en de integrale begeleiding ontvangen die nodig is om te komen tot een maximale zelfredzaamheid (maatwerk) en een duurzaam perspectief.

Kern Visie op statushouders

Statushouders doen in een vroeg stadium actief mee in de samenleving en komen zo snel mogelijk tot een maximale zelfredzaamheid, waarbij eigen kracht voorop staat.

De visie wordt aan de hand van de volgende thema's concreet uitgewerkt:

1. Wonen
2. Taal- en leerroutes
3. Zelfredzaamheid
4. Werk en maatschappelijke participatie

1. Wonen

Het Rijk bepaalt het totale aantal statushouders dat een gemeente moet plaatsen. Een gezin bestaande uit vier personen telt ook voor vier personen van de taakstelling.

Jaar	Taakstelling	Gerealiseerd
2016	104	125
2017	56	60
2018	59	57
2019 1 ^e halfjaar	19	11
2019 2 ^e halfjaar	15	-

Een woning is noodzakelijk voor een statushouder om zelfredzaam te zijn. Jaarlijks worden met woningbouwverenigingen prestatieafspraken gemaakt. De uitdaging is om zoveel mogelijk passend toe te wijzen. De volgende punten zijn van invloed:

- de afhankelijkheid tussen de huuropzeggingen en het beschikbaar komen van passende woningen;
- kamergewijze huisvesting voor alleenstaanden (Zusterhuis | Kardinaal Alfrinklaan). Door de doelgroep bij elkaar te huisvesten wordt het spontane contact met Nederlandse Nijkerkers belemmerd. Dit contact is echter belangrijk voor de taalontwikkeling en integratie. Een mix van bewoners is daarmee zinvoller voor de integratie;
- de gemeente Nijkerk bestaat uit drie kernen elk met een eigen karakter, dat vraagt een context gebonden aanpak.

Bewoning is een belangrijk aandachtspunt. Statushouders kunnen op een andere manier met hun woning omgaan dan de direct omgeving gewend is. Voorbeelden zijn het slecht ventileren van de woning, hoge stookkosten en geluidsoverlast. Problemen op gebied van gezondheid, leefbaarheid en staat van de woning kunnen ontstaan. Dit komt de integratie van de statushouder in de buurt niet ten goede. In de begeleiding van Vluchtelingenwerk wordt uitleg gegeven over wonen in Nederland en het contact met de bureaus.

Doelstellingen

- Elke statushouder heeft passende huisvesting.
- Voorkomen of beperken van bewonings-risico's.

2. Taal- en leerroutes | inburgering

Het verplichte inburgeringsprogramma voor statushouders bestaat uit: oriëntatie op de Nederlandse arbeidsmarkt (ONA), kennis van de Nederlandse maatschappij (KNM), taalonderwijs, inburgeringsexamen en het participatieverklaringstraject. Zolang de nieuwe Wet Inburgering niet van kracht is, is de statushouder zelf verantwoordelijk voor het kiezen van een inburgeringscursus en het doen van het inburgeringsexamen. Vluchtelingenwerk geeft informatie over de inburgeringsplicht en de taalaanbieders. Bij het behalen van het inburgeringsexamen (binnen inburgeringstermijn) hoeven zij de lening afgesloten bij DUO niet terug te betalen.

Wanneer een statushouder de taal voldoende beheerst, is de kans groter dat hij/zij succesvol integreert. Dit geldt voor verschillende leefdomeinen: bijvoorbeeld bij het vinden van duurzaam betaald werk, financieel zelfredzaam zijn of het opbouwen van sociale contacten. Het verplichte taalniveau voor het (huidige) inburgeringsexamen is A2.

Niveau B1 biedt een betere uitgangspositie voor de arbeidsmarkt, maar is niet altijd haalbaar voor sommige statushouders. Het uitgangspunt is het streven naar het maximale haalbare taalniveau voor elk individu.

Het participatieverklaringstraject is een verplicht onderdeel van het inburgeringstraject. Via dit traject maakt de statushouder kennis met de Nederlandse kernwaarden vrijheid, gelijkwaardigheid, solidariteit en participatie. Voorbeelden hierbij zijn gelijke rechten voor mannen en vrouwen en het recht op vrije meningsuiting. Uitleg over de verzorgingsstaat is ook zinvol omdat dit anders is ten opzichte van het land van herkomst. Wanneer statushouders tijdens het traject ook kennismaken met specifieke kenmerken van Nijkerk, bevordert dit een succesvolle integratie binnen Nijkerk. Voorbeelden zijn een bezoek aan een museum, bibliotheek en gastsprekers (raadslid, gebiedsteam, buurtbemiddeling).

Op dit moment heeft het behalen van het inburgeringsexamen dikwijls de hoogste prioriteit. Inburgeraars doen echter te lang over hun inburgering en het prikkelt niet om op het hoogst mogelijke niveau de Nederlandse taal te leren en direct te participeren en/of te werken. Ook ontwikkelen statushouders een leefpatroon dat niet aansluit bij bijvoorbeeld een werkpatroon. Dit is na een aantal jaren moeilijk om te buigen. Voordeel van een intensief taal- en/of inburgeringstraject is dat de statushouder direct went aan een voltijds leef- en werkritme.

Doelstellingen

- Statushouders leren zo snel mogelijk de Nederlandse taal (waar mogelijk B1 niveau) en zoveel mogelijk in combinatie met integratie en participatie. De activiteiten zijn voltijds en praktijkgericht.
- Een divers aanbod van taal en onderwijs. Instituten hebben een keurmerk (b.v. Blik op werk).
- Elke statushouder maakt kennis met de cultuur van Nederland en in het bijzonder van Nijkerk. Het participatieverklaringstraject is hierop ingericht.

3. Zelfredzaamheid

Zelfredzaamheid betekent dat de statushouder zich zelfstandig kan redden met de alledaagse dingen zoals een afspraak maken bij de huisarts. Deze praktische zaken behoren nadrukkelijk aandacht te krijgen in het inburgeringstraject. Voor meer ingewikkelde zaken (waaronder financieel beheer) is het belangrijk dat de statushouder op een gegeven moment een beroep kan doen op een *sociaal netwerk*. Dit voorkomt dat de statushouder tot in lengte van jaren afhankelijk blijft van instanties als Vluchtelingenwerk en de gemeente. Ondersteuningsvragen kunnen zich ook na de begeleidingsperiode van 18 maanden voordoen. Een maximale zelfredzaamheid helpt om ook toekomstige probleemsituaties het hoofd te kunnen bieden.

Statushouders starten hun verblijf in Nederland vaak met een kwetsbare inkomenspositie. Merendeel ontvangt een bijstandsuitkering, aangevuld met een DUO-lening t.b.v. de inburgering en het inrichtingskrediet voor de nieuwe woning. De kwetsbaarheid wordt versterkt door het onbekend zijn met de Nederlandse wet- en regelgeving. Dit is de reden waarom de nieuwe wet inburgering een verplichte *ontzorgperiode* van zes maanden voorschrijft. De gemeente betaalt in deze periode de vaste lasten en de verplichte verzekeringen rechtstreeks aan de leverancier. De gedachte hierachter is dat de statushouder geen zorg heeft over de financiën en direct ruimte heeft voor andere zaken: inburgering, participatie, werk. Een goede overgang van verplichte ontzorgperiode naar zelfstandig een gezonde financiële huishouding voeren is belangrijk om voortdurende afhankelijkheid te voorkomen. De Nijkerkse invulling van de ontzorgperiode is dan ook de activiteiten in gezamenlijkheid met de statushouder oppakken en vaardigheden aanleren. Budgetcoaching en relevante cursussen kunnen hiervoor ingezet worden.

Door de ervaringen die mensen tijdens de vlucht hebben opgedaan, maar ook door culturele verschillen, krijgen veel statushouders te maken met specifieke problemen op het gebied van *gezondheid*. Het thema gezondheid is onderdeel van de maatschappelijke begeleiding door Vluchtelingenwerk, de participatieworkshops en inburgering. Toch blijft het lastige materie. Statushouders komen uit landen waar de gezondheidszorg anders is georganiseerd dan in Nederland. Vaak is men niet bekend met de huisarts als poortwachter voor toegang tot de (specialistische) zorg.

In de praktijk blijkt het hierdoor lastig voor statushouders om de juiste zorg te vinden en te ontvangen. Ook zijn statushouders bijvoorbeeld onbekend met de visie van zelfzorg en het spaarzame gebruik van antibiotica. Dit maakt dat statushouders vooral in de beginperiode veel vragen hebben over de gezondheidszorg en daar regelmatig ontevreden over zijn. Het ontbreken van een tolk kan ook een belemmering zijn. Het gebiedsteam speelt een belangrijke rol bij de signalering van vermijdgedrag, het onvoldoende bekend zijn met de gezondheidszorg en de stress die psychische problemen met zich meebrengen. Na signalering kan het gebiedsteam doorverwijzen naar de juiste professional.

Sport lijkt bij uitstek geschikt om statushouders direct mee te laten doen in de samenleving. Op het sportveld kan iedereen al gauw meedoen; opleiding, ervaring en taalbeheersing zijn niet noodzakelijk. Sport is primair een middel om gezond te blijven en te ontspannen. Neveneffecten zijn dat op een natuurlijke manier sociale leerprocessen plaatsvinden. Via sport kun je zaken leren die in het dagelijkse leven van pas komen: hoe je met anderen omgaat, hoe je contacten legt, hoe je conflicten oplost, dat het belangrijk is afspraken na te komen etc. Zo kan sport bijdragen aan de zelfredzaamheid doordat het een effect heeft op de gezondheid (fysiek en mentaal) en het bevordert het vormen van een sociaal netwerk. Overigens kunnen andere *vrijtijdsbestedingen* dit effect ook hebben (cultuur, muziek, koken, vrijwilligerswerk etc.).

Maatschappelijke begeleiding duurt maximaal 18 maanden en loopt via Vluchtelingenwerk. De begeleiding kent een natuurlijke afbouw en waar mogelijk wordt reguliere begeleiding ingezet. Daarna is het de bedoeling dat mensen volledig via de reguliere weg verder worden begeleid (indien nodig). In de praktijk gebeurt dit niet altijd. Statushouders weten de reguliere partijen vaak niet te vinden. Zeker bij een beperkte zelfredzaamheid en complexe zorgen (b.v. gezinshereniging) doet de statushouder daarom een beroep op Vluchtelingenwerk of de gemeente. Omdat daar de mensen werken waarmee zij inmiddels een vertrouwensband hebben opgebouwd. Voortdurende aandacht voor een goede overgang van maatschappelijke naar reguliere begeleiding is daarom zinvol.

Doelstellingen

- Bij ondersteuningsvragen weet een statushouder op een gegeven moment zelfstandig de weg naar voorliggende voorzieningen te vinden en kan een beroep doen op het eigen sociale netwerk.
- Ontzorgen (praktisch en financieel) gaat hand in hand met het aanleren van vaardigheden.
- Uitvoering geven aan het plan van aanpak gezondheidsbevordering statushouders gemeente Nijkerk (2017).
- Bevorderen van vrijetijdsbesteding als sporten door statushouders.
- Goede overgang bevorderen van maatschappelijke naar reguliere begeleiding.

4. Werk en maatschappelijke participatie

Participatie, een baan of opleiding zijn bij uitstek middelen om te integreren, de Nederlandse taal te leren en om echt mee te doen in onze samenleving. Succesvolle integratie door participatie vereist zowel het nemen van eigen verantwoordelijkheid als een samenleving die iedereen kansen biedt.

Voor de doelgroep statushouders werkt een integrale aanpak op maat. Aandacht voor taal, opleidingsniveau, kennis en vaardigheden, goede relatie werkgever, gezondheid, financiën op orde en een sociaal netwerk, vergroot de kans op het vinden van duurzaam werk. Voor elk individu resulteert dit in een unieke integrale aanpak.

Er is een verschil tussen een broodbaan en droombaan. Een broodbaan maakt de statushouder financieel zelfredzaam en niet langer afhankelijk van een bijstandsuitkering. Een broodbaan biedt ook een kans om in de toekomst stappen te zetten naar een meer droombaan. Het is belangrijk deze mindset richting statushouder te benadrukken. Bovendien is het recht op een bijstandsuitkering en begeleiding naar participatie en/of werk niet vrijblijvend. Er zijn ook plichten. Door dit op tijd uit te leggen, voorkomen we het moeten opleggen van een maatregel (korten op uitkering).

Een brood- of droombaan lijken twee uitersten. Het is de uitdaging voor professionals om hierin de balans te vinden en te komen tot een duurzaam perspectief. Zinvol werk, wat in enige mate aansluit bij de potentie en interesse van de statushouder, verhoogt het zelfvertrouwen en maakt mensen daardoor sterker op psychosociaal vlak.

Een klantmanager van de gemeente begeleidt de statushouder (en mogelijk de partner) bij het zoeken naar werk. Samen met de statushouder worden realistische doelen gesteld afhankelijk van vooropleiding, taalbeheersing, vaardigheden en interesses. Het traject kan hiermee per statushouder sterk verschillen. Maatwerk en afstemming met het inburgeringstraject zijn uitgangspunten. Zodat een statushouder zo snel mogelijk mee kan doen in de samenleving. Wanneer mogelijk is het zinvol het participeren en werken uit te breiden. De ervaringen op de werkvloer ondersteunen namelijk het geleerde en versnellen de integratie. Een werkplek waar men Nederlands spreekt en waar ook autochtone Nederlanders zijn, is belangrijk. Zo komt de statushouder in aanraking met de Nederlandse taal, omgangsvormen, normen en waarden. Dit draagt bij aan een succesvolle integratie. Als opstapje naar betaald werk is vrijwilligerswerk zinvol. Vrijwilligerswerk biedt structuur, gaat verveling tegen, er is ruimte voor ontmoeting en de taal wordt geoefend.

De inzet van sleutelfiguren kan het proces zinvol ondersteunen. Sleutelpersonen zijn veelal mensen die zelf gevlucht zijn. Die ervaringsdeskundigheid maakt dat sleutelpersonen een belangrijke rol als voorlichter kunnen hebben binnen de eigen gemeenschap en als adviseur voor gemeente en andere betrokken organisaties in het netwerk rondom statushouders. Herhalen van de boodschap op verschillende momenten is essentieel.

Doelstellingen

- Ontwikkelen brede (integrale) intake en Persoonlijk InburgeringsPlan.
- Maatschappelijke begeleiding in lijn met de Veranderopgave inburgering (VOI).
- De statushouder participeert of doet (betaald) werk naar vermogen. Re-integratie naar betaald werk is in eerste instantie gericht op het vinden van een broodbaan.
- Interventies gericht op maatwerk en duurzaam perspectief.

Doorontwikkeling visie | onderweg naar 2021

1. Uitvoeren wettelijke taak | regierol gemeente

Begeleiding van statushouders is een wettelijke taak van de gemeente. De VOI legt bewust de regie op het inburgeringstraject bij de gemeente. Daarbij kan de gemeente op grond van de Participatiewet inwoners met een bijstandsuitkering verplichten te doen wat nodig is om werk te krijgen. De gemeente heeft de regie in het traject van de statushouder om integraliteit te waarborgen. Met andere partijen als bijvoorbeeld Vluchtelingenwerk zijn duidelijke afspraken over hun onderdeel in de begeleiding. De afspraken zijn conform vastgestelde bestuurlijke randvoorwaarden. De randvoorwaarden zijn inhoudelijk, financieel en juridisch van aard:

- Inhoudelijk: nieuwe activiteiten zijn aanvullend ten opzichte van de taken die de gemeente al uitvoert;
- Financieel: beschikbare gemeentelijke budgetten;
- Juridisch: inzet (o.a. gebruik activiteiten) van de gemeente moet rechtmatig zijn.

2. Samenwerken

Omdat de verschillende leefdoelgebieden elkaar sterk beïnvloeden, is het belangrijk dat de betrokken beleidsdoelgebieden een gezamenlijke verantwoordelijkheid hebben om vastgestelde doelstellingen te behalen. Maatwerk staat voorop en dit kan alleen worden bereikt door nauw en integraal samen te werken. Betrokken beleidsdoelgebieden zijn in ieder geval: wonen, onderwijs, werk en inkomen, welzijn. De beleidsadviseurs en uitvoerende professionals hebben regelmatig overleg met elkaar.

De vrijwilligers, maatschappelijke organisaties, verenigingen, kerken, onderwijs, Sociaal domeinraad, en vele andere partijen hebben allen een rol bij de integratie van statushouders. Als gemeente blijven we in gesprek met deze partijen over de ondersteuning van statushouders.

Een verplichte regionale samenwerking schrijft de rijksoverheid vooralsnog niet voor. Mogelijk wordt er een aanbodplicht in de wet opgenomen. Het staat gemeenten vrij op welke wijze het aanbod tot stand wordt gebracht. Voor een deel kunnen gemeenten het benodigde aanbod zelf creëren (bijvoorbeeld de begeleiding van de inburgeraar). Een ander deel kunnen gemeenten inkopen. Voor nu is het zinvol dat de gemeente Nijkerk betrokken blijft bij de ontwikkelingen binnen de arbeidsmarktregio Amersfoort.

In dit document is de visie vanuit de doelgroep statushouders beperkt meegenomen. De ontwikkeling is vooral belicht vanuit de betrokken actoren. Gezien de toekomstige ontwikkelingen is het nadrukkelijk de wens om de doelgroep wel een rol te geven. Voor het goed inrichten van het proces is het zinvol om de visie en ervaringen van statushouders mee te nemen in de visie.

- Bovengenoemde punten vormen de rode draad voor de komende twee jaar. Het geeft gelegenheid om te ervaren, leren, evalueren en bij te stellen. Zodat richting 2021 een gedegen visie over de uitvoering van de wet Inburgering kan worden vastgesteld.

Doelstellingen

- Inzet klankbordgroep bestaande uit statushouders.
- Netwerk rondom statushouders betrekken: ophalen van informatie en ervaringen.
- Betrokken blijven bij de ontwikkelingen binnen de arbeidsmarktregio Amersfoort.
- Informatie- en gegevensuitwisseling op orde (richtlijnen vanuit het Rijk volgen).
- Monitoren van de doelgroep en de effecten van interventies.
- Definiëren regierol gemeente Nijkerk.

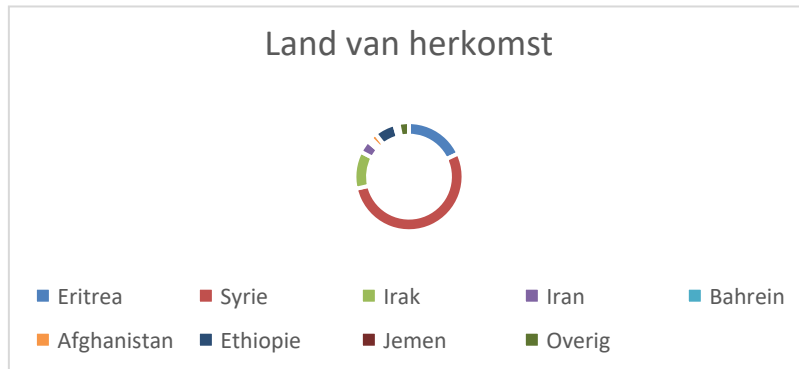
Bronnen

1. Kamerbrief hoofdlijnen veranderopgave inburgering – 2 juli 2018
2. Kamerbrief Veranderopgave Inburgering – 23 oktober 2018
3. Kamerbrief Tussenstand veranderopgave inburgering - 15 februari 2019
4. Visie op de vernieuwing van het sociaal domein Gemeente Nijkerk (2014)
5. Beleidsvisie op werk: op weg naar een duurzaam perspectief (2018)

Bijlagen

Bijlage 1: Opbouw van het bestand

Vanaf 2010 zijn ca. **400** statushouders in Nijkerk gehuisvest (145 mannen, 115 vrouwen, 140 kinderen). Ongeveer **161** mensen (april 2019) hebben recht op een bijstandsuitkering en begeleiding richting participatie en/of (betaald) werk op grond van de Participatiewet. De volgende gegevens hebben betrekking op deze groep.

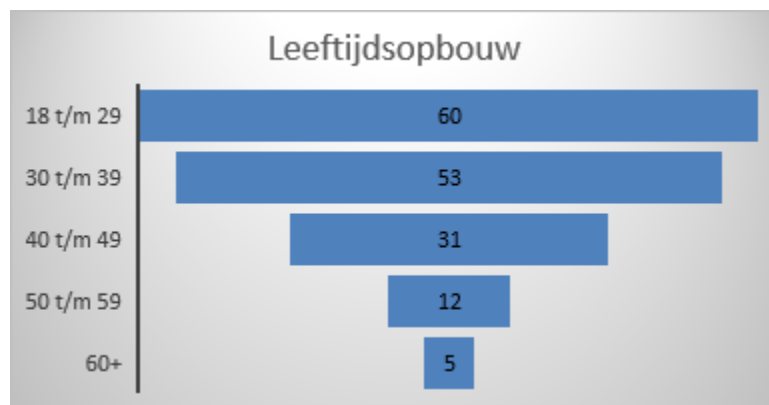
Statushouders uit Syrië **86** vormen de grootste groep, gevolgd door Eritrea **29** en Irak **18**.

91

70

Intakes (13)

- wenperiode na intake max 2 maanden
- recente instroom

Actieve trajecten (141)

- Onderwijs
- Opdoen werknemersvaardigheden
- Participatie en werk
- Inburgering

Zorg en rust (7)

- Aantoonbare fysieke of psychische belemmeringen voor activiteiten

Bijlage 2: Activiteitenplan overbruggingsperiode 2019-2020

activiteiten zijn een aanvulling op de huidige begeleiding

Wonen			
Doelstelling	Activiteiten	Financiering	Bijzonderheden
Elke statushouder heeft passende huisvesting.	Integratie bevorderend toewijzen (passend) = mix van huishoudens.	-	Onderdeel laten zijn van prestatieafspraken met WSN en De Alliantie
	Toekomstvisie op het Zusterhuis ontwikkelen met als elementen uitstroom bevorderen en diverse doelgroepen huisvesten.		Bespreekpunt extern statushoudersoverleg.
Voorkomen of beperken van bewoningsrisico's.	Voorlichting aan statushouders (over wonen in Nederland) en de buurt (draagvlak creëren). Onderzoeken of verbetering nodig en mogelijk is. Start inventarisatie in het extern statushoudersoverleg.	-	Betrokken partijen: Vluchtelingenwerk WSN De Alliantie buurtbemiddeling.
Taalroutes, onderwijs en inburgering			
Doelstelling	Activiteit	Financiering	Bijzonderheden
Statushouders leren zo snel mogelijk de Nederlandse taal (waar mogelijk B1 niveau) en zoveel mogelijk in combinatie met integratie en participatie.	Pilot van trajecten die voltijds en praktijkgericht zijn. Componenten kunnen zijn: inburgering, taal, participatie en werk. De trajecten zijn versneld (taal) en intensief (voltijdprincipe).	Rijksbijdrage 2019-2020	De genoemde trajecten kunnen niet altijd (geheel) betaald worden van DUO gelden. Aanvullende financiering kan nodig zijn.
	Hierover in overleg treden met aanbieders (flexibel aanbod). Gebruik maken van taalcoaches.		Het voorliggende veld waar mogelijk optimaal gebruiken.
	Gekoppelde statushouders in AZC laten starten met taal en inburgering. Mogelijkheden?	-	Afspraken met COA en AZC nodig; o.a. over gehele toestroom vanuit Harderwijk.
Een divers aanbod van taal en onderwijs. Instituten hebben een keurmerk (Blik op werk).	Ontwikkelingen in de regio volgen. Voorbereiden op de situatie na 2021. Overleg hierover met relevante partijen.	Na 2021	
Elke statushouder maakt kennis met de cultuur van Nederland en in het bijzonder van Nijkerk.	Standaard een bezoek aan Nijkerkse instellingen, bijvoorbeeld het servicepunt van Sigma.	--	Onderdeel participatieverklaringstraject. Bespreekpunt extern statushoudersoverleg.
Zelfredzaamheid			
Doelstelling	Activiteit	Financiering	Bijzonderheden
Bij ondersteuningsvragen weet een statushouder op een gegeven moment de weg zelfstandig naar	Pilot maatjesproject. Met als doel het vormen van een sociaal netwerk door een statushouder zo snel mogelijk te koppelen aan een maatje op basis van	Rijksbijdrage 2019-2020	Binnen Nijkerk zijn maatjes actief gekoppeld aan een bepaald thema: taal schulden. Sigma en Vluchtelingenwerk betrekken bij de

voorliggende voorzieningen te vinden en kan een beroep doen op het eigen sociale netwerk.	gemeenschappelijke interesses (b.v. studie, hobby, sport, gezinssituatie).		pilot.
	Essentie informatie in diverse talen en manieren aanbieden (tekst pictogram film).	Rijksbijdrage 2019-2020	Rechten en plichten bij woningtoewijzing en bijstandsuitkering gezondheid afvalwijzer.
Ontzorgen (praktisch en financieel) gaat hand in hand met het aanleren van vaardigheden om het zelf te kunnen.	Vormgeven wettelijk verplichte ontzorgperiode van zes maanden.	Na 2021	Richtlijnen vanuit het Rijk volgen nog.
	Overwegen vast aanspreekpunt over bijstandsuitkering (klantmanager inkomen).	-	Bespreekpunt extern statushoudersoverleg.
	Gemeente sturen op deelname aan bestaand aanbod als Eurowijzer 3, omgaan met geld, digi-sterker. Is de doelgroep voldoende bekend met bestaande initiatieven als Money fit.	-	Bespreekpunt extern statushoudersoverleg. Aansluiten bij aanpak communicatie laaggeletterdheid.
Uitvoering geven aan plan van aanpak gezondheidsbevordering statushouders gemeente Nijkerk.	Huisartsen informeren over doelgroep en mogelijkheden als inzetten van tolk.	66503-35100 Budget GGD GGZ	Activiteiten gericht op preventie en herhaling. Bespreekpunt extern statushoudersoverleg.
	Samenwerking gebiedsteams.		
Bevorderen van vrijetijdsbesteding als sporten door statushouders. Aansluiten bij interesses (kunst, hobbies).	Project Lifegoals ook inzetten voor de groep statushouders. Vooraf persoonlijk doel bepalen: sport is instrument om doel te behalen.	Programma is aangeschaft	De activiteiten zijn tijdelijk: uiteindelijke doel is dat statushouders instromen in het reguliere aanbod en de weg daar naar toe weten te vinden.
	Wordt het cultuuraanbod voldoende onder de aandacht gebracht van deze groep?	-	Bespreekpunt extern statushoudersoverleg.
	Introduceren van statushouders bij vereniging of club: <ul style="list-style-type: none"> Buurtsportcoach koppelen aan Vluchtelingenwerk zodat in een vroeg stadium ontmoeting tot stand komt. Bij start in Nijkerk een periode gratis lid van vereniging of club. Activiteit verkennen op haalbaarheid. 	-	Aansluiten bij Torenpas, Meedoen in natura of andere minimaregelingen? Activiteiten richting statushouders borgen in subsidiebeschikking?
Goede overgang bevorderen van maatschappelijke naar reguliere begeleiding.	Warme overdracht tussen partijen: op welke momenten heeft dit aandacht?	-	Bespreekpunt extern statushoudersoverleg.
	Ondersteunen bij verzamelen van benodigde informatie en doorverwijzen naar betreffende instanties (aanleren en niet overnemen).		
Werk en maatschappelijke participatie			
<i>Doelstelling</i>	<i>Activiteiten</i>	<i>Financiering</i>	<i>Bijzonderheden</i>
Ontwikkelen brede (integrale) intake en PIP	Ter voorbereiding op 2021: <ul style="list-style-type: none"> Invulling participatiegesprek in AZC (waaronder lokale arbeidsmarkt). 	-	Richtlijnen vanuit het Rijk volgen nog.

	<ul style="list-style-type: none"> • Vast aanspreekpunt binnen het COA voor gemeente Nijkerk. • Gebruik maken van de gegevens uit TVS. • PIP ontwikkelen. 		
	Ontwikkelen integrale intake op alle leefdoeinen en daarmee ervaring op doen (werk en inkomen). Methoden onderzoeken: Brug naar de toekomst ZRM.	-	Doelstelling beleidsvisie op Werk (2018): stabiliseren van urgente belemmeringen zodat ruimte ontstaat voor participatie en werk.
	Gebruik maken van assessment voor in kaart brengen van persoonlijkheid en competenties (AMN scan).	66502-38117	
Maatschappelijke begeleiding in lijn met VOI	Evaluatiemoment: contractverlenging (jaarlijks).	66503-35100	VW heeft aandacht voor de wijze van begeleiden (aanleren en niet overnemen) (uniformiteit). Vrijwilligers volgen bijvoorbeeld trainingen.
	Uitvoering (klantmanagers) informeren over taken van Vluchtelingenwerk	-	Bespreekpunt extern statushoudersoverleg.
De statushouder participeert of doet (betaald) werk naar vermogen.	Aanleren werknemers- en sollicitatievaardigheden.	66502-38117	
Reintegratie naar betaald werk is in eerste instantie gericht op het vinden van een broodbaan.	Beleidsontwikkeling: onderzoeken of (en zo ja, op welke wijze) de toepassing van de taaleis, tegenprestatie, medewerkingsplicht (Participatiewet) kan bijdragen aan werken naar vermogen.	-	
Interventies gericht op maatwerk en een duurzaam perspectief	Inzet van sleutelfiguren. Pilot voor Eritreers: impulstraining – mindset tov werk.	66502-38117	Offerte opvragen richten op start september 2019.
	De uitvoering evalueert de interventies op effectiviteit.	-	Bespreekpunt Werk en Inkomen.
	Kinderopvang kan een knelpunt zijn: welke oplossingen zijn er? Peuteropvang en voor- en vroegschoolse educatie hierbij betrekken.	Onbekend	Aandachtspunt: verhouding tot de commerciële marktpartijen.
	Sociale kaart: is de wegwijzer voldoende ingericht op ondersteuning voor statushouders. Kan de wegwijzer een instrument zijn voor professionals en statushouders?	-	Beleid Welzijn. Desgewenst betrekken bij een brede evaluatie over de wegwijzer.
	Periodiek laagdrempelige sessies organiseren waar werkgevers en statushouders elkaar ontmoeten.	66502-38117	De Uitdaging en WSP betrekken.
	Op welke wijze werkgevers ontzorgen en faciliteren bij	Onderzoek	Aanpassen van reïntegratieverordening

	de inzet van statushouders binnen de onderneming.		
Doorontwikkeling visie onderweg naar 2021			
<i>Doelstelling</i>	<i>Activiteiten</i>	<i>Financiering</i>	<i>Bijzonderheden</i>
Inzet klankbordgroep bestaande uit statushouders	Oprichten	Rijksbijdragen 2019-2020	In samenwerking met Vluchtelingenwerk.
Netwerk rondom statushouders betrekken: ophalen van informatie en ervaringen	Netwerkbijeenkomst najaar	66503-35100	
	Beeldvorming Raad (19 september 2019)	-	
Betrokken blijven bij de ontwikkelingen binnen de arbeidsmarktregio Amersfoort.	Deelname relevante overleggen	-	
Informatie- en gegevensuitwisseling op orde	Programma van eisen ICT structuur	Onbekend	Richtlijnen vanuit het Rijk volgen nog.
Monitoren	Opbouw van het bestand en in- en uitstroom (statushouders met een bijstandsuitkering).	-	
	Divosa benchmark statushouders (totaal inzicht Nijkerk).	Rijksbijdragen 2019-2020	
Regierol gemeente Nijkerk	Beleidsontwikkeling: definiëren regierol en op welke wijze invulling geven aan opdrachtgeverschap. Inhoudelijk kader formuleren: wat blijf je zelf doen en wat geef je uit handen (belangenafweging).	-	